

17. Yüzyıl Almanca Seyahatnamelerde Türk imajı*

Klára Berzeviczy (Budapest)**

(Çev. Ali Osman Öztürk)***

Berzeviczy, K. (Çev/Trans. Öztürk, A.O., *Türk Folklor Araştırmaları/Turkish Folklore Research journal*. 2026. Sayı: 372-I, 231-244. e-ISSN 3023-4670. DOI: 10.61620/tfa103. <https://turkfolklorarastirmalari.com>

1. Haçlı Seferinden Haklı Savaşa****

Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis'in 1453 yılında Osmanlılar tarafından fethedilmesiyle birlikte Batı'da Türklere karşı bir haçlı seferi fikri yeniden canlandı. Papa V. Nicholas (1447-1455) 30 Eylül 1453'te bir haçlı seferi çağrısı yayınladı. Bir haçlı seferinin gerçekleşmemesi, Avrupalı güçlerin özel bölgesel

* KAP15-069-1.2-BTK tarafından desteklenen bu yazı "Bild der Türken in Reiseberichten des 17. Jahrhunderts" başlığı ile ("Netzwerke und Transferprozesse. Studien aus dem Bereich der Germanistik. Beiträge der VII. Internationalen Germanistentagung an der Christlichen Universität Partium, Großwardein / Nagyvárad / Oradea, 8.-9. September 2016. Herausgegeben von Andrea Bánffy-Benedek / Gizella Boszák / Szabolcs János / Ágota Nagy. Wien: Praesens Verlag, 2018, s. 11-19" künyeli kongre bildiri kitabında) yayınlanmıştır.

** Associate professor, Ludovika University of Public Service, István Nemeskürty Faculty of Teacher Training, Department of English and German Studies. H-1082 Budapest, Üllői út 82. E-Posta: berzeviczy.klara@uni-nke.hu. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8635-3971>

*** Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, e-posta: aozturk@erbakan.edu.tr. ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2759-2096>

**** Bu çeviri makalenin formatında özgün biçime sadık kalınmıştır. TFA | The original format of this article has been preserved. TFR

çıkarlarından kaynaklanıyordu. Mehmed (1444-1446 ve 1451-1481) böylece Güneydoğu Avrupa'daki saldırılarına devam edebildi. Bunu durdurmak için Papa III. Calixt (1455-1458) 1456 yılında bir haçlı seferi çağrısında bulundu. Osmanlı saldırısı 1456'da Macar komutan Johannes von Hunyadi ve Hl. Johannes von Capestrano [Capestrano'lu Aziz John] önderliğindeki Haçlıların Nándorfehérvár'daki (eski Almanca adı: Griechischweissenburg, Sırpça: Beograd) zaferiyle bir süreliğine durduruldu (Göllner, 1978, s. 35-43).

En geç 1526'da Mohaç'taki Macar yenilgisinden ve 1529'daki ilk Viyana kuşatmasından sonra, Alman Ulusunun Kutsal Roma İmparatorluğu'na karşı tehdit de elle tutulur hâle geldi. XVI. yüzyıl boyunca insanlar Haçlı seferleri fikrinden uzaklaştı ve büyük ölçüde tek tip bir tutum ortaya çıktı: Osmanlılara karşı savaş, bir tehdide karşı haklı bir savaş, kendi varlığını korumaya hizmet eden haklı bir nefsi müdafaa eylemi olarak görüldü. Haçlı seferi fikri savaşın gerekçeleri arasında zamanla zayıfladı ve "kadın ve çocukların" korunması ön plana çıktı. Dönemin vaazlarında Türk tehdidinin bir ceza olduğu görüşü dile getiriliyordu. Savaşın değerlendirilmesindeki tek farklılık, bu tehlikenin ortaya çıkış nedenlerindeydi. Protestanlar için bu tehlike Papalık, Katolikler içinse Lutherci "sapkınlık" idi. Mezhepsel anlaşmazlıkların ötesinde ve üstünde, Hristiyan birliğinin önemi fikri savunulmaya çalışıldı. Aynı zamanda, imparatorluğun gerekli iç birliği fikri de ortaya çıktı (Schulze, 1978, s. 51-52).

2. Türklerin Kamuoyundaki İmajı

Avrupa kamuoyunda Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'yı boyunduruk altına almak ve köleleştirmek isteyen ezeli bir düşman olarak görülüyordu. Türk halkı şeytanlaştırıldı (Niederkorn, 2005, s. 206; Grothaus, 1985, s. 69.; Grothaus, 2002, s. 101-102). Bu olumsuz görüş aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim biçimine de aktarıldı ve bu yönetim biçimi tamamen zorba bir yönetim olarak görüldü. Düşman imajının bir başka bileşeni de günahlardan arınma fikri takibine dayanıyordu; Türkler Tanrı'nın bir cezası olarak görülüyordu, bu nedenle görev, Türklerle savaşmaktan çok, kişinin kendi günahlarıyla savaşmasıydı (Grothaus, 1985, s. 70 ve Grothaus, 2002, s. 102).

Ancak zaman zaman, özellikle alt sosyal sınıflarda ya da Protestanlar arasında, dinî nedenlerle böyle bir hareketin ortaya çıkmasının daha yaygın olduğu "Türk umudu" fikirleri de ortaya çıkmıştır. Bu tür fikirler "Papa olacağına Türkler gelsin" (Grothaus,

1985, s. 71) gibi yaygın bir ifadeyle özetlenebilir. Bu tür hareketlerle hem kilise hem de imparator tarafından Osmanlı zulmü ve Türklerin acımasızlığı hakkında yapılan propagandanın yardımıyla mücadele edilmiştir. Propaganda aynı zamanda askerî savunma için gerekli mali araçları sağlayan sözde Türk vergilerini ödeme isteğini teşvik etmeye de hizmet etti (Grothaus, 1985, s. 71-72).

Türk tehdidinin yarattığı fikirler hem halk şiirinde hem de Türkler hakkındaki çeşitli yazılarda, doğal olarak ilgili türe uygun bir şekilde bulunabilir (bunun için bkz. Göllner, 1978 ve Schulze, 1978). Bu fikirlerden bazıları gündelik savaş deneyimine karşılık gelir; hatta imparatorluk elçilerinin raporlarında bir imparatorluk elçisi olan Friedrich Freiherr von Kreckwitz'in (1591-1593) Türk esaretinde öldüğünü görürüz. Bir başka örnek de Kont Albrecht Caprara'nın (1682-1683) elçiliğidir; bu elçilik mensupları 1683'te Viyana yakınlarından geçen Türk ordusuyla birlikte dönüş yolculuğuna başlamak zorunda kalmış ve yolculuk sırasında hayatlarından endişe etmişlerdir (daha fazla bilgi için bkz. Berzeviczy, 2016, s. 17- 25).

Ancak Türk tehdidine ilişkin fikirlerin bir kısmı da "kültürel olarak içkin bir düşman imgesinden kaynaklanıyordu ve bu imge her zaman bir düşman ülkeyi işgal ettiğinde ortaya çıkıyordu." Ancak, "Türkleri diğer 'düşmanlardan' ayıran [...] İslam'a olan bağlılıklarıydı." (Grothaus, 1985, s. 72-73) Türkler dinin düşmanları olarak görülüyordu. Bununla birlikte, özellikle Protestanlar arasında Türk halkına karşı belli bir ilgi de vardı (Özyurt, 1972, s. 21).

Şimdi Konstantinopolis'e gönderilen münferit elçilik mensuplarının seyahat raporlarına bakacak olursak, bunların genellikle dikkatli gözlemlerle karakterize edildiğini görürüz. Bu eserler sıklıkla düzenlenmiş ve paralel olarak çeşitli derlemeler yapılmıştır. Ancak Maximilian Grothaus'a göre bu eserler "Osmanlı İmparatorluğu ile olan çatışmanın gölgesinde kalmıştır" (Grothaus, 1985, s. 75) ve gözlemlerin yanı sıra yaygın kalıp düşünceleri, önyargıları ve günahlardan kurtuluş fikri açıklamalarını da gösterirler. Bu eserlerin bir diğer özelliği de Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünün abartılmasıdır (Grothaus, 1985, s. 75-76).

Karl Vocelka bir makalesinde, örneğin seyahatnamelerde broşürlere kıyasla daha olumlu bir Türk imajının yer aldığını vurgulamaktadır. Bu yazılar genellikle kişisel deneyimlere dayanır ve aynı zamanda devlet sisteminin olumlu yönlerini gösterir ya da

Türklerin sıcakkanlılığından bahseder, alkol tüketiminin azlığından - ama bazen alkol yasağının nasıl delindiğinden de - hatta ülkenin flora ve faunası, topografyası, gelenek ve görenekleri hakkında bilgi verir. Karl Vocelka'nın vurguladığı gibi, seyahat edebiyatı "Osmanlıların kalıp yargılardan arınmış, daha adil bir şekilde değerlendirilmesine katkıda bulunmuştur, çünkü broşürlerin propaganda odaklı edebiyat gibi çok özel bir siyasi amacı yerine getirmek zorunda değildir." (Vocelka, 1988, s. 30)

Maximilian Grothaus da yüksek ve düşük eğitim seviyeleri arasındaki Türk imajındaki benzerlik ve farklılıkları vurgulamaktadır. Aşağıdakiler gibi birçok paralellik tespit edilebilir:

Tehdidin yarattığı Türk korkusu, mezhepsel bakış açılarından kaynaklanan önyargılar [...], ayrıca Müslümanların reddedilmesi ve bununla ilişkili fikirler [...] Aristokrat ve popüler kültürdeki Türk imgeleri arasındaki en önemli fark, öncelikle eğitilmiş sınıfların daha kesin bilgi düzeyinde yatmaktadır; bu sayede basmakalıp önyargılar ve çarpıtılmış fikirler gözlemlenebilir. (Grothaus, 1983, s. 64)

3. Conrad Jacob Hiltebrandt ve Hans Ludwig Freiherr von Kuefstein'da Türk İmgesi

3.1. İki Rapor ve Yazarları

Bu makale için birbirinden çok farklı iki 17. yüzyıl seyahatnamesi seçilmiştir. [Avusturyalı] Hans Ludwig Freiherr von Kuefstein (1582-1656) Protestanlıktan Katolikliğe geçen ve imparatorluk diplomatı olan bir muhabir (Tersch, 1998, s. 647), diğer muhabir [Alman] Conrad Jacob Hiltebrandt (1629-1679) İsveç kraliyet hizmetinde Protestan bir elçilik vaiziydi (1656-58). Kuefstein'in İstanbul'dan döndüğü yıl olan 1629'da doğmuştu (Babinger, 1937, s. LX-XII). Kuefstein seyahati sırasında muhtemelen daha sonraki resmî raporu için bir şablon görevi gören seyahatnamesini bir günlük olarak yazmıştır.¹ Hiltebrandt da elçilik seyahatleri hakkında bir seyahatname yazmıştır (Hiltebrandt [Babinger, 1937]). Hiltebrandt'ın bir yorumuna (agy., s. 57) dayanarak, bir seyahat günlüğü tuttuğu ve bu günlüğü çeşitli kaynakların yardımıyla bazı yerlerde seyahatnameye dönüştürdüğü varsayılmaktadır. Metninde genellikle hangi bilginin hangi kaynak eserden geldiğini işaretlemiştir. Özellikle

Türkiye'yi anlatmak için herhangi bir kaynak eser kullanmamış olması dikkat çekicidir (Babinger, 1937, s. XIV-XV).

3.2. Baron von Kuefstein'in Günlüğü

Bir imparatorluk diplomatı olarak Hans Ludwig Freiherr von Kuefstein özellikle yolculuğun siyasi ve diplomatik unsurlarıyla ilgilenmiş ve bunları günlüğüne kaydetmiştir (1628-29). Bununla birlikte, muhabirlerin münferit küçük açıklamaları da okuyucunun dikkatini belirli kültürel farklılıklara çekebilir veya yazarın görüşünü bunlardan çıkarabilir. Günlüğünden de anlaşılacağı üzere, elçi Hans Ludwig Kuefstein diplomatik tören kurallarının doğru uygulanmasına büyük önem veriyordu. Örneğin, Kuefstein'in Buda'da Paşa tarafından protokole uygun olarak karşılanmaması ve bu nedenle ikinci bir görüşme talep etmesi üzerine (Berzeviczy, 2014, s. 53- 70), onuruna bir süvari alayı düzenlenmiş ve Kuefstein bunu ayrıntılı olarak anlatmıştır (Kueffstain, Oberösterreichs Landesarchiv Linz, Weinberger Archivalien Hs. 16, 31v-32v). Ayrıca Sultan'ın huzuruna çıkışını ve öncesinde Kaymakam ve divanın diğer üyeleriyle birlikte verdiği ziyafeti de törensel unsurlara dikkat ederek oldukça ayrıntılı bir şekilde betimlemiştir (agy., 54r-55v).

Baron von Kuefstein günlüğünde Türkler hakkında genellikle pek de övgü dolu görüşler belirtmez. Ancak bir genelleme kayda değerdir:

Hersek Paşası Buda'da (Alm: Ofen) dış yolculuk sırasında Kuefstein'a fazla nazik davrandığında, Kuefstein şöyle der: "Bundan dolayı bu milletin kibri ve gösteriş merakı, ama aynı zamanda (kendilerine boyun eğilmediğini gördüklerinde) mevcut çekingenlikleri açıklanabilir. Bu durum, araya giren bir tür açgözlülük olmadan da ortaya çıkmaz; çünkü tahmin etmeliyim ki, bu Paşa bahsedilen saygısızlığı bir hediye yüzünden yapmıştır." (agy., 34r)

3.3. Conrad Jacob Hildebrandt'ın Seyahat Notları

Bir elçi din adamı olarak Hildebrandt, Baron von Kuefstein kadar diplomatik nüanslarla ilgilenmemiştir. Bu nedenle eserlerinde gündelik insanlarla ilgili çok daha fazla görüş ve rapor buluyoruz.

3.3.1. Tarihi Savaş Olaylarına İlişkin Raporlar

İlk iki seyahatnamede (Transilvanya ve Ukrayna'ya) neredeyse sadece Türklerle bağlantılı tarihi savaş olaylarından bahsedilmiştir:

Elçi, Varad'a (Alm.: Großwardein, Macarca: Nagyvárád, Rumence: Oradea) geldiğinde, kalenin komutan Melchior Freiherr von Rödern (1555-1600) tarafından başarıyla savunulduğu için Aman Paşa'nın 1598'deki başarısız kuşatması da dahil olmak üzere şehrin tarihinden bahsedilir. Hiltebrandt burada Martin Opitz'in bir şiirinden alıntı bile yapmıştır: "Üzerinde duruyor karaya açılan kapı, / Rödern'in en büyük şanı, Türklerin en büyük utancı, / O güçlü Waradein." (Hiltebrandt [Babinger 1937], s. 24 ve 190; Schulz-Behrend, 1989, s. 1-6 ve Stieve, (1889), s. 23-25) Burada da Hiltebrandt, Türk komutan Satırcı Muhammed² Paşa'nın adı konusunda yanlış bilgilendirilmiştir. Hiltebrandt, Varad'ın 1660'ta Seydi Ahmed (1659-1660) (Gévay, 1841, s. 43-44) ve Ali paşalar tarafından fethinden birkaç yıl önce şehri ziyaret etmesine rağmen, seyahatnamesinde onlardan da bahseder. Henüz fethedilmemiş olan şehirdeki Türk mallarını bizzat incelemiştir (Hiltebrandt [Babinger, 1937], s. 25, 190 ve Tarján, 1660).

Hiltebrandt ayrıca 1528'de Macaristan'daki çifte kraliyet seçiminden kısa bir süre sonra Kral John Zápolya'nın (1526-1540) Sultan I. Süleyman'a (1520-1566) yardım için başvurduğundan bahseder. Muhabir, bu ittifaktan sonra Erdel'in Osmanlı İmparatorluğu'na haraca bağlandığını söyler (Hiltebrandt [Babinger, 1937], s. 27 ve Makkai / Mócsy, 1986).

3.3.2. Konstantinopolis'e Yolculuk

Türklerle ilgili en uzun bilgiler elbette Konstantinopolis'e yolculuk raporundadır. Bunlar konularına göre gruplandırılabilir. Diğer seyahatnamelerde sıklıkla olduğu gibi, burada da çeşitli huzura kabuller tarif edilmiştir, ancak bunları burada atlamak istiyoruz.

3.3.2.1. Şenlikler

Elçilik ayrıca 1657'de Ege'deki Bozcaada ve Limni adalarının Türkler tarafından fethi münasebetiyle Boğaz'da düzenlenen bir Türk kutlamasına da tanıklık etmiştir. Gemiler Boğaz sularında seyretmiş ve sırayla birbirlerini selamlamış, bunu evlerden yapılan

diğer atışlar izlemiştir. Evler zafer ve sevinç işaretleriyle süslenmiş, fenerlerle süslü mavnalar ve diğer küçük tekneler Boğaz'a açılmıştır. Hiltebrandt bu manzarayı gökyüzünün su üzerine serdiği yıldızlar olarak tanımlar. Gece boyunca Sultan'ın sarayının önünde çeşitli top atışları ve havai fişek gösterileri yapılmıştır (Hiltebrandt [Babinger, 1937], s. 129 ve s. 225).

3.3.2.2. Diğer İnançlardan İnsanlar ve Türkler

Hiltebrandt ayrıca Türklerin Hristiyanlara "Gaur", yani Gâvur, yani kâfir dediklerini de not eder. İsveç elçisinin Boğaz'daki evi kısmen çöktüğünde, Boğaz'a inşa edilen ve evin bir kısmını destekleyen kazıkların çökmesiyle bu durum daha da ilginç hâle gelir. Yoldan geçenler kimin evi olduğunu ve göçükte ölen olup olmadığını sormuşlar, İsveç elçisinin evi olduğu ve kimsenin ölmediği söylenince de "Çok iyi Gaurlar olmalı" (agy., s. 124-125 ve s. 212, alıntı: s. 125) demişler. Ancak başka görüşler de vardır; örneğin yandaki ev bir sultan hanıma aittir, onun nedimesi ve haremağaları, elçilik üyelerinin "çok fazla şerbet veya şarap içtikleri ve evi yıktıkları" (agy., s. 126) görüşündeydiler.

Hiltebrandt ayrıca Rum Ortodoks Kilisesi hakkında da bilgi vermiştir. Bir kilise ayinine katılmış, ancak ayin sırasında ibadet edenlerin Türkler tarafından taciz edilmemesi için Yeniçeriler kilise kapısının dışında durmak zorunda kalmıştır. Kiliseler birçok resimle süslenmişti. Ancak, Hiltebrandt olumsuz bir şey de bildiriyor: "Küçük kasabalarda Türkler bu seçilmiş insan (aziz) yontularını çok deforme etmişlerdir. Gözlerini vs. kazımışlardı." (agy., s. 126-127, alıntı: s. 127) Bu durum İslam'ın, daha doğrusu Sünnilerin öğretileriyle ilgili olabilir, zira Sünniler insan ve hayvan tasvirlerini sapkınlık olarak görüyorlardı ve bu da çoğu zaman sanat eserlerinin zarar görmesine neden oluyordu (Szánto, 2007, s. 121).

Hiltebrandt, Yahudilerin İslam'a geçmesiyle ilgili olarak, bir Yahudi'nin önce Hristiyan olması gerektiğini, çünkü Türklerin Mesih'in İncil'i duyurmak için Tanrı tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu iddia ettiklerini duymuştur. İsa'ya küfredilmesine müsamaha göstermezler. Hiltebrandt, Kuran'ın ilk Latince çevirisinden alıntı yapar - ancak bu iyi bir çeviri değildir ve orijinal metinle çok az ortak noktası vardır (Hiltebrandt [Babinger, 1937], s. 133).

3.3.2.3. Camide İbadet

Hiltebrandt ayrıca bir camide ayrıntılı olarak rapor ettiği bir derviş ayinini de deneyimlemiştir: Bir dergâhta iki doktor görmüş, biri yüksek sesle bir şeyler okuyor, diğeri de tekrarlıyormuş. Bu yaklaşık bir saat sürmüş, ardından bir derviş kollarını açarak dönmeye başlamış ve onun arkasında beş kişi daha yerlerine dönene kadar dönüp durmuşlar. Yaklaşık yarım saat boyunca dans ederler ama birbirlerine dokunmadan. Bazıları koridorlarda dolaşp tütün pipolarının tadını çıkarırken, “diğerleri yerdeki hasırların üzerine oturmuş, bu şaklabanlığa kulak verip ve izliyorlardı” (agy., s. 147-148). Bu, Hiltebrandt’ın bu konudaki tek yargılayıcı ifadesidir. Ayrıca dervişlerin başlıklarını da tarif etmiştir.

3.3.2.4. Türklerin Ölüme Bakışı, Mezarlıklar

Hiltebrandt veba ile bağlantılı olarak Türk mezarlıklarından da bahseder (agy., s. 138). Hiltebrandt Türklerin vebadan korkmamasına şaşırmıştır. Vebadan ölenlerin giysilerini tekrar giyiyorlar, yaşaması gerekenlerin yaşayacağını ama ölmesi gerekenlerin ne Tanrı’dan ne de ölümden kaçabileceğini söylüyorlarmış. Hatta muhabirle, elçilik doktorunun tavsiyesine uyarak bir veba cesedinin yanında burnuna sirkeye batırılmış bir havlu tuttuğu (agy., s. 138) için alay edip kafasına fiske vurmuşlar.

3.3.2.5. Alkol Tüketimi

Müslümanların alkol yasağı çoğunlukla daha önceki seyahatname yazarlarını da dikkatini çekmektedir. Çeşitli yazılarda bu kural ve dolayısıyla Müslümanlar Hristiyan Batı için ahlaki bir örnek olarak gösterilmiştir. Bununla birlikte, alkole düşkün olan ancak bunu büyük ölçüde gizlemek zorunda kalan Müslümanlarla ilgili tekrarlanan raporlar vardır. Bazı yazarlar tarafından alkol tüketimindeki ölçsüzlük dinî inançlarla gerekçelendirilmektedir. Az miktarda alkol için bile öbür dünyada ceza beklendiğinden, tüketilen alkol miktarı artık bir fark yaratmamaktadır (Stagl, s. 383-384).

Hiltebrandt ayrıca Türklerin tütün içtiklerini, ancak Rum hanlarında görülebileceği gibi alkol yasağına rağmen şarap içmeyi de sevdiklerini belirtmektedir. Galata’da Türkler öğle vakti bir handan çıkarken dengesiz bir şekilde yürürken görülebiliyor, bu yüzden Hristiyanlar bir yeniçeri tarafından bıçaklanmamak için sokaklarda dikkatli olmak zorundaymış. Hiltebrandt, İsveç elçiliğinde görevli iki Türk’ün

nasıl şarap içtiğini bile anlatır: Çavuşları yemek sırasında şarap içtiğinde, yemekten sonra başını sallarmış. Yeniçerileri ise sanki bir şeyden korkuyormuş gibi görünüyormuş. Bunun üzerine elçilik mensupları, kimse görmesin diye yüzünün önüne bir battaniye ya da başka bir şey tutmuşlar ve yeniçeri neşeyle içmiş (Hiltebrandt [Babinger, 1937], s. 150- 151).

4. Sonuç

Seçilen iki seyahatnamenin eksiksiz olmaktan uzak bu anlatımının da gösterdiği gibi, bu yazarların Türklere ilişkin imajları genel düşünce tarzından bir şekilde etkilenmiş olsa da kendi deneyimlerinden çok daha fazla yararlanmışlardır. Baron von Kuefstein’in günlüğünü yazarken taşıdığı kaygı siyasi ve diplomatiktir, bu nedenle diplomatik faaliyetleri açısından önemli olan olayları kaydetmediği yalnızca birkaç pasaj buluyoruz. Bu yerlerde, Türklere karşı oldukça olumsuz bir görüşün ortaya çıktığı kişisel bir tutuma izin verir. Ancak bu durum, Türklerin onun protokol beklentilerini yerine getirmediğinde imparatorunun itibarını korumak için sık sık tartışmalara girmek zorunda kalmasıyla da ilgili olabilir. Fakat, aslında Kuefstein Türklerin zihniyetini tam olarak anlayamamıştır. Öte yandan Kuefstein, kendisine kurallara uygun davranılması halinde (Teply, 2009, s. 319 ve Berzeviczy, 2014, s. 65- 67) dostluk ve onur göstermeye de hazırdır. Bununla birlikte, Kuefstein’in Viyana’dan aldığı görev tanımında, “Babıalı’de, barışa gerçekten muhtaç olunmadığı ve bu nedenle bu yönde ilk adımı atmanın Türk hükümetine bağlı olduğu izlenimini yaratmak” vardır (Meienberger, 1973, s. 32).

Hiltebrandt’ın raporu ise oldukça farklıdır; gördüğü her şeyi anlatır ve bilindik kalıp yargılara değil, kendi deneyimlerine dayanır. Bir din adamı olarak, dinî konularla daha çok ilgilenir, ancak hiçbir şekilde bununla kendini sınırlamaz. Bazı yerlerde, örneğin alkol tüketimi ya da zina gibi, Türklerle ilgili kalıp yargılar öne çıkar, ancak burada da olumlu ya da olumsuz ne gördüyse onu anlatır.

Notlar

¹ Hannß Ludwig Freyherr von Kueffstain: *Diarium vber die Türckische Legation [...] Im Jahr Christi. 1628. vnd 29. Oberösterreiches Landesarchiv Linz, Weinberger Archivalien Hs. 16.* (El yazmasının baskısı KB tarafından hazırlanmaktadır.) Aile kendi adını "Kuefstein" olarak yazdığı için, Kuefstein'in günlüğünden bahsedilen notlar dışında, makalede bu isim varyasyonu kullanılmıştır; burada el yazmasında kullanılan tarihi yazım olan "Kueffstain" kullanılmıştır.

² <http://gyorkos.uw.hu/tizenoteves/1598/1598.htm> (erişim tarihi: 26.08.2016), Szamosközy, István: *Erdély története (Rerum Transylvanarum Libri)* [çev. István Borzsák]. Budapest: Helikon, 1963, s. 103. Macar Türkolog Mihály Dobrovits'in tavsiyesine göre, Macar tarihi eserlerinde kullanılan Türkçe isimlerin yazım biçimi korunmalıdır. (13.11. 2016 tarihli yazılı görüşme)

Kaynaklar

Birincil Kaynaklar

Babinger, F. (Hg.) (1937). *Conrad Jacob Hildebrandt's Dreifache Schwedische Gesandtschaftsreise nach Siebenbürgen, der Ukraine und Constantinopel (1656-1658)*. Leiden: Brill, S. IX-XII.

Kueffstain Hannß Ludwig Freyherr von: *Diarium vber die Türckische Legation [...] Im Jahr Christi. 1628. vnd 29. Oberösterreiches Landesarchiv Linz, Weinberger Archivalien Hs. 16.*

Schulz-Behrend, G. (Hg.) (1989). *Martin Opitz: Gesammelte Werke. Kritische Ausgabe*. Bd. VI/1, Stuttgart: Hiersemann.

Szamosközy, I. (1963). *Erdély története (Rerum Transylvanarum Libri)* [Çev. István Borzsák]. Budapest: Helikon.

İkincil Kaynaklar

Berzeviczy, K. (2014). Fragen des Zeremoniells während einer Gesandtschaftsreise. Einige Bemerkungen zum Reisebericht des H. L. Freiherrn von Kuefstein. Sára, B. (Hg.). *Quelle & Deutung I. Beiträge der paläographischen Tagung*. Budapest: Eötvös-József-Collegium, s. 53- 70 (Quelle und Deutung I.I).

Berzeviczy, K. (2016). Darstellung des dauerhaften Kriegszustandes in deutschsprachigen Reiseberichten über Ungarn aus dem 16. und 17. Jh. Janos, S.

(Hg.): *Umwandlungen und Interferenzen. Studien aus dem Bereich der Germanistik*. Wien: Praesens, s. 17- 25. (Großwardeiner Beiträge zur Germanistik 13)

Gévay, A. (1841). *Budai pasák [Buda[peşte]'nin paşaları]*, Wien: Witwe des Antal Strauss.

Göllner, C. (1978). *Die Türkenfrage in der öffentlichen Meinung Europas im 16. Jahrhundert*. Bucuresti: Editura Academiei, Baden-Baden: Valentin Koerner. (Bibliotheca Bibliographica Aureliana LXX, Tvrca Bd. III.)

Grothaus, M. (1983). Zum Türkenbild in der Adels- und Volkskultur der Habsburgermonarchie von 1650 bis 1800. Heiss, G. - Klingenstein, G. (Hg.). *Das Osmanische Reich und Europa 1683 bis 1789: Konflikt, Entspannung und Austausch*. Wien: Verlag für Geschichte und Politik 1983 (Wiener Beiträge zur Geschichte der Neuzeit 10), s. 63-88.

Grothaus, M. (1985). Zum Türkenbild in der Kultur der Habsburgermonarchie zwischen dem 16. und 18. Jahrhundert. Tietze, A. (Hg.). *Habsburgisch-osmanische Beziehungen*. Wien: Verlag des Verbandes der wissenschaftlichen Gesellschaften Österreichs.

Grothaus, M. (2002). Vom Erbfeind zum Exoten. Kollektive Mentalitäten über die Türken in der Habsburger Monarchie der Frühen Neuzeit. Feigl, İnanç, u.a. (Hg.). *Auf den Spuren der Osmanen in der österreichischen Geschichte*. Frankfurt a M: Lang, s. 99-113.

Makkai, L. / Mócsy, A. (Hg.) (1986). *Erdély története [Geschichte Siebenbürgens]*. Bd. I. Budapest: Akademiai. <https://mek.oszk.hu/02100/02109/html/93.html> (erişim tarihi: 27.08.2016)

Meienberger, P. (1973). *Johann Rudolf Schmidt zum Schwarzenhorn als kaiserlicher Resident in Konstantinopel in den Jahren 1629- 1643. Ein Beitrag zur Geschichte der diplomatischen Beziehungen zwischen Österreich und der Türkei in der ersten Hälfte des 17. Jhs.* Frankfurt a M: Lang (Geist und Werk der Zeiten 37)

Nieder Korn, J. P. (2005). Argumentationsstrategien für Bündnisse gegen die Osmanen in Gesandtenberichten. Kurz, M., u.a. (Hg.). *Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie*. Wien, München: Oldenbourg.

Özyurt, Ş. (1972). *Die Türkenlieder und d[a]s Türkenbild in der deutschen Volksüberlieferung vom 16. bis zum 20. Jahrhundert*. München: Wilhelm Fink (Motive. Freiburger folkloristische Forschungen 4)

Petritsch, E. D. (2009). Zeremoniell bei Empfangen habsburgischer Gesandtschaften in Konstantinopel. Kauz, R. u.a. (Hg.). *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im Mittleren Osten in der Frühen Neuzeit*. Wien: ÖAW, s. 301-322.

Schulze, W. (1978). *Reich und Türkengefahr im späten 16. Jahrhundert. Studien zu den politischen und gesellschaftlichen Auswirkungen einer äußeren Bedrohung*. München: Beck.

Stagl, H. (2005). Das Leben der nichtmuslimischen Bevölkerung im Osmanischen Reich im Spiegel von Reisebeschreibungen. Kurz, M., u.a. (Hg.). *Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie*. Wien, München: Oldenbourg, s. 359-391.

Stieve, "Rödern, Melchior Freiherr von", *Allgemeine Deutsche Biographie* (1889), s. 23-25; <https://www.deutsche-biographie.de/pnd120476371.html#adbcontent> (erişim tarihi: 26.08.2016)

Szántó, I. (2007). Art. 'iszlám miniatúrafestészet' [Miniaturenmalerei des Islams] Fajcsák, G. (Hg.). *Keleti Művészeti Lexikon [Doğu sanatı ansiklopedisi]*. Budapest: Corvina, s. 121-122.

Tarján, M. T.: 1660. augusztus 27. 1 Várad török kézre kerül [Varad, Türklerin eline geçti]. <https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1660-augusztus-27-varad-torok-kezre-kerul> (erişim tarihi: 26.08.2016)

Teply, K. (1976). *Die kaiserliche Großbotschaft an Sultan Murad IV. 1628. Des Freiherrn Hans Ludwig von Kuefsteins Fahrt zur Hohen Pforte*. Wien: A. Schendl.

Tersch, H. (1998). *Hans Ludwig von Kuefstein. ders.: Österreichische Selbstzeugnisse des Spätmittelalters und der Frühen Neuzeit (1400- 1650). Eine Darstellung in Einzelbeiträgen*. Wien- Köln-Weimar: Böhlau, s. 647-677.

Vocelka, K. (1988). Das Türkenbild des christlichen Abendlandes in der frühen Neuzeit. Zollner, E., u.a. (Hg.). *Österreich und die Osmanen - Prinz Eugen und seine Zeit*. Wien: ÖBV, s. 20-31.

FİNANS: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI: Yazar (ve çevirmen), bu çalışmayı etkileyebilecek finansal çıkarlar veya kişisel ilişkiler olmadığını beyan eder.

YAZAR KATKILARI: Yazar, makalenin tümünü katkılarıyla oluşturmuştur.

ETİK ONAY BEYANI: Bu çalışmada Yerel Etik Kurul Onayına gerek duyulmamıştır. Yazar, bu üründe derginin Yapay Zekâ politikasına uymayı taahhüt etmiştir.

VERİ KULLANILABİLİRLİK BEYANI: Bu çalışmada kullanılan verilere yazardan talep üzerine erişilebilir.

FINANCE: No financial support was received for the conduct of this study.

CONFLICT OF INTEREST STATEMENT: The and translator declare that there are no financial interests or personal relationships that may influence this study.

AUTHOR CONTRIBUTIONS: The author has contributed to the manuscript in its entirety.

ETHICAL APPROVAL STATEMENT: Local Ethics Committee Approval was not required for this study. The author has committed to complying with the journal's Artificial Intelligence policy in this product.

DATA AVAILABILITY STATEMENT: The data used in this study are available upon request from the author.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons NonCommercial license Attribution International License).